

فرصت‌های کارآفرینی در حوزه معادن استان سیستان و بلوچستان با تأکید بر کاربرد سنگ‌های قیمتی در طراحی جواهرات

مریم مالکی^۱، حبیب‌اله سالار زهی^۲ ID*، عبدالعلی کشته‌گر^۳، عالمه کیخا^۴، حمیدرضا وزیری گهر^۵ ID

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، گروه مدیریت دولتی، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران. sb.malekim@gmail.com

^۲ (نویسنده مسئول) دانشیار گروه مدیریت، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. habibolahsalarzehi@gmail.com

^۳ دانشیار گروه مدیریت، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. alikeshtegr@yahoo.com

^۴ استادیار گروه مدیریت، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. alemekeikha@yahoo.com

^۵ استادیار گروه مدیریت، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. Vazirigohar@pnu.ac.ir

چکیده

بخش معدن در بسیاری از کشورها از جمله ایران، یکی از مهم‌ترین مسیرها در رسیدن به توسعه پایدار است. ارتباط بالایی که بین بخش معدن و سایر بخش‌های اقتصاد ملی وجود دارد، اهمیت این بخش را دوچندان می‌کند. لذا، شناسایی و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در این حوزه می‌تواند به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بستر بسیار مهمی برای اشتغال، علی‌الخصوص در مناطق محروم کشور، از جمله استان سیستان و بلوچستان فراهم کند. لذا، در این پژوهش سعی شده است با یک رویکرد کیفی، الگویی جهت تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در حوزه معادن استان سیستان و بلوچستان ارائه گردد. روش تحقیق مقاله حاضر، رویکردی کیفی داشته که با استفاده از نظریه داده‌بنیاد به تحلیل مصاحبه‌های انجام شده با نخبگان و اساتید دانشگاهی و کارشناسان حوزه معادن استان پرداخته است. طبق تحلیل داده‌ها، ۳۲۱ کد نهایی از طریق کدگذاری باز استخراج و سپس، با استفاده از کدگذاری محوری در قالب ۱۵۱ مفهوم و ۱۸ مقوله دسته‌بندی گردید. و در نهایت، در مرحله کدگذاری انتخابی، الگویی فرآیندی و چندبُعدی برای نخستین‌بار در سطح کسب‌وکارهای معدنی ارائه گردیده است. یافته‌های تحقیق نشانگر آنست که راهبردهای پیشنهادی در بخش تشخیص فرصت‌های کارآفرینی عبارت‌اند از: یکپارچه‌سازی دانش و فعالیت‌های معدن‌کاری، خصوصی‌سازی بخش معدن و متحول‌سازی تحقیق و توسعه در بخش معدن، همچنین، نتایج حاصل از راهبردها در بخش توسعه، عبارت‌اند از: جایگاه‌سازی برای معدن‌کاری، ارتقای بهره‌وری فعالیت‌های معدنی، رقابت‌پذیری در جذب سرمایه‌گذاران و برندسازی در حوزه معدن. و در نهایت، پیشنهادهای برای فعالان این حوزه ارائه کرده است.

اهداف پژوهش:

۱. بررسی فرصت‌های کارآفرینی با تأکید بر کاربرد سنگ‌های قیمتی در طراحی جواهرات در حوزه معدن.
۲. بررسی فرصت‌های کارآفرینی در حوزه معادن استان سیستان و بلوچستان.

سؤالات پژوهش:

۱. فرصت‌های کارآفرینی با تأکید بر کاربرد سنگ‌های قیمتی در طراحی جواهرات در حوزه معدن چه تأثیری دارد؟
۲. چگونه می‌توان فرصت‌های کارآفرینی در حوزه معادن استان سیستان و بلوچستان را تشخیص و توسعه داد؟

اطلاعات مقاله

مقاله پژوهشی

شماره ۴۹

دوره ۲۰

صفحه ۶۸۶ الی ۷۰۳

تاریخ ارسال مقاله: ۱۳۹۹/۰۷/۲۱

تاریخ داوری: ۱۳۹۹/۰۸/۰۷

تاریخ صدور پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۱۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۳/۰۱

کلمات کلیدی

فرصت‌های کارآفرینی، معادن، سیستان و بلوچستان، نظریه داده‌بنیاد، طراحی جواهرات.

ارجاع به این مقاله

مالکی، مریم، سالارزهی، حبیب‌اله، کشته‌گر، عبدالعلی، کیخا، عالمه، وزیری گهر، حمیدرضا. (۱۴۰۲). فرصت‌های کارآفرینی در حوزه معادن استان سیستان و بلوچستان با تأکید بر کاربرد سنگ‌های قیمتی در طراحی جواهرات. مطالعات هنر اسلامی، ۲۰(۴۹)، ۶۸۶-۷۰۳.

[dori.net/dor/20.1001.1
173570814022049504](https://doi.org/10.22034/IAS.173570814022049504)

[dx.doi.org/10.22034/IAS
2020.252406.1385](https://dx.doi.org/10.22034/IAS.2020.252406.1385)

مقدمه

بخش معدن در بسیاری از کشورها از جمله ایران، یکی از در رسیدن به توسعه پایدار است (Schlett, ۲۰۱۲; ۱۰۶). ارتباط بالای این بخش با سایر بخش‌های اقتصاد ملی، اهمیت این بخش را در شتاب توسعه صنعتی نیز مضاف می‌سازد (قاسمیان، ۱۳۹۴). در واقع، بخش معادن به جز داشتن ظرفیت‌های درآمدی و افزایش رشد اقتصادی، از نظر اشتغال هم می‌توانند نقش بسیار مهم و حیاتی در اقتصاد کشورها بازی کنند (شاکری‌فر، ۱۳۹۵: ۲۹)، ولی متأسفانه این موضوع در ایران، و علی‌الخصوص استان‌های محروم آن مورد غفلت و بی‌توجهی قرار گرفته است و کم‌تر با این مسئله از نظر اشتغال‌زایی و ایجاد ارزش‌افزده پرداخته می‌شود (قاسمیان، ۱۳۹۴). استان سیستان و بلوچستان هم به لحاظ ظرفیت‌های معدنی، یکی از مهم‌ترین استان‌های کشور محسوب می‌شود؛ چراکه دارای طیف گسترده‌ای از اندیس‌ها و ذخایر معدنی همچون؛ مس، آنتیموان و کرومیت می‌باشد. در حال حاضر، ۳۴۸ معدن کشف‌شده در استان وجود دارد، که ۲۱۷ مورد آن فعال است. حدود ۷۳ درصد معادن استان را مصالح ساختمانی و سنگ‌های تزئینی و نما تشکیل داده، و بقیه را نیز معادن غیرفلزی و فلزی در اختیار دارد. همچنین، بخش معدن در استان سیستان و بلوچستان زمینه اشتغال را برای بیش از ۶ هزار نفر فراهم کرده است (خبرگزاری دانشجویان ایران، ۱۳۹۶). ولی، متأسفانه فعالیت در بیشتر معادن این استان که عمده آن کوچک مقیاس است به دلیل ضعف معدن کاری همچنان به صورت سنتی بهره‌برداری می‌شود. در حالی که، طبق نظر کارشناسان، در شرایط فعلی، صنایع سیمان، واحدهای تولیدی شن و ماسه و خاک رس، کارخانه‌های مس، آنتیموان، منیزیت، گچ و نظیر آن‌ها از فرصت‌های سودآوری مطلوبی در استان برخوردار می‌باشند (مرادزاده، ۱۳۹۱). لذا، باتوجه به اهمیت و جایگاه موضوع، سؤال اصلی مطرح شده در این پژوهش آنست که چگونه می‌توان فرصت‌های کارآفرینی در حوزه معادن استان سیستان و بلوچستان را تشخیص و توسعه داد؟

اهمیت کارآفرینی در مطالعات اخیر ناشی از نقش آن در توسعه اقتصادی (کریم‌زاده، نیک‌جو، صدرموسوی و کوهستانی، ۱۳۹۳: ۲۷۳) و همچنین رشد اجتماعی کشورهاست (Hayton, Chandler, & Detienne, ۲۰۱۱; ۱۵) و در یک محیط رقابتی و شرایط نامطلوب اقتصادی می‌تواند جامعه را به حرکت واداشته و توسعه بخشد (احمدپورداریانی و کریمی، ۱۳۹۷). در واقع، گسترش کارآفرینی در هر جامعه‌ای باعث افزایش اشتغال، انتقال فن‌آوری، بهبود کیفیت زندگی مردم، افزایش رفاه، ثروت و سرمایه، توسعه نوآوری و خلاقیت، افزایش سرمایه‌گذاری‌ها و رفع نیازهای پاسخ داده نشده بازار می‌شود (قلی‌پور، آقاجانی و کرامتی کریمی، ۱۳۸۸: ۱۲۷). کارآفرینی، فعالیتی است که در طی آن شخص کارآفرین با شناسایی، کشف، ارزیابی و بهره‌برداری از فرصت‌ها، سعی در خلق و معرفی کالاها و خدماتی جدید، شیوه‌های جدید در سازماندهی و اداره ساختارهای کسب و کار، شیوه‌های جدید در بازاریابی و شناسایی منشائی جدید از منابع اولیه دارد (Wang, Ellinger & JimWu, ۲۰۱۳: ۲۴۹). لذا، فرصت مهم‌ترین عنصر فرآیند کارآفرینی بوده و فرآیند کارآفرینی چیزی نیست به جزء تشخیص، ارزیابی و بهره‌برداری از فرصت‌ها (Shane, ۲۰۰۰: ۴۴۷).

بررسی پیشینه پژوهش، مبین آنست که مطالعات گسترده‌ای به مدل‌سازی فرآیند تشخیص فرصت‌های کارآفرینی پرداخته‌اند و توسعه فرصت‌ها کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است.

همچنین، بخش اعظمی از مطالعات انجام در سطح فردی بوده، که با هدف شناخت ویژگی‌های فردی مؤثر در تشخیص و توسعه کارآفرینی صورت گرفته‌اند. لذا، الگوسازی فرآیند تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در سطح کسب-وکاری معدنی، تاکنون مورد توجه و مطالعه پژوهشگران قرار نگرفته است. به عنوان مثال، اکبری‌زبید (۱۳۹۷) در تحقیقی به شناسایی فرصت‌های جدید کارآفرینی (سرمایه‌گذاری) در معادن استان خراسان رضوی پرداخته و دریافت که در بین گونه‌های فرصت (فرصت‌های تقلیدی، فرصت‌های اکتشافی، فرصت‌های تشخیصی و خلق فرصت) بیشترین فرصت‌ها به گونه فرصت‌های اکتشافی (عرضه ندارند؛ تقاضا دارند) اختصاص پیدا می‌کند. کاظمی و همکاران (۱۳۹۶) به دنبال طراحی مدلی برای شناسایی فرصت‌های کارآفرینی در مناطق بندری، از طریق روش دلفی چهار معیار صنعتی، بازرگانی، تولیدی و خدماتی را به عنوان شاخص‌های کلان در ایجاد فرصت‌های کارآفرینانه شناسایی نموده و همچنین زیر معیارهایی هم برای هر بخش ارائه نمود. نژادسالاری (۱۳۹۵) هم به شناسایی و اولویت‌بندی فرصت‌های کارآفرینانه در حوزه معدن استان کرمان پرداخته است، که نتایج وی نشانگر آنست که فرصت‌های کارآفرینانه به ترتیب اولویت در ایجاد تشکلهای تخصصی و صنفی در زمینه‌های مختلف فعالیت‌های معدنی، تأسیس صندوق بیمه سرمایه‌گذاری فعالیت‌های معدنی، ایجاد کارگروه‌های تحقیق و توسعه در انجمن‌های تخصصی، فعالیت در حوزه برندسازی و ایجاد مرکز تحقیقات فرآوری مواد معدنی استان کرمان می‌باشند.

پژوهش حاضر به لحاظ جهت‌گیری، یک «پژوهش کاربردی» محسوب می‌شود؛ چراکه به دنبال حل مسائل کسب‌وکارهای معدنی در سطح استان سیستان و بلوچستان است. همچنین، از نظر راهبرد، این پژوهش یک رویکرد کیفی داشته که با استفاده از روش نظریه داده بنیاد^۱ به تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در حوزه معادن استان می‌پردازد. هدف غایی این روش، ارائه تبیین‌های نظری جامعی در خصوص یک پدیده است، که داده‌های حاصل از منابع اطلاعاتی را به مجموعه‌ای از کدها، کدهای مشترک را به مقوله‌ها و سپس، مقوله‌ها را به یک الگو یا نظریه تبدیل می‌کند. جامعه آماری پژوهش، کلیه نخبگان و اساتید دانشگاهی و کارشناسان معادن استان است، که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند، اعضای نمونه انتخاب گردیده‌اند. این فرآیند تا جایی که داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها به حد اشباع (۳۰ نمونه) برسند، ادامه یافته است، که از مجموع مصاحبه‌ها، ۱۵ مورد با خبرگان دانشگاهی و ۱۵ مورد با کارشناسان معدن انجام گردید.

۱. فرصت‌های کارآفرینی در حوزه معادن استان سیستان و بلوچستان

^۱-Grounded Theory

کدگذاری از نظر اشتراوس و کوربین^۱ (۱۹۹۸)، رویه‌ای نظام‌مند و رفت و برگشتی است برای کشف مقوله‌ها، مشخصه‌ها و ابعاد داده‌ها. بر این اساس، الگوی نظری پژوهش حاضر توسعه یافته است. داده‌های پژوهش مبتنی بر مصاحبه‌های حضوری بوده، که در یک بازه زمانی ۴۵ الی ۶۰ دقیقه‌ای صورت گرفته‌اند. تحلیل جزئی داده‌ها، پرسیدن سؤال و تحلیل تطبیقی، روش‌های اصلی تحلیل در رویکرد نظریه داده بنیاد هستند. لذا، پژوهشگر به صورت پیوسته و جهت‌دار در طی فرآیند تحلیل داده‌ها بین کدگذاری باز و محوری حرکت کرده، تا مفاهیم و مقولات با دقت کافی شناسایی و دسته‌بندی شوند.

کدگذاری باز: نخست، کدهای مستخرج از مصاحبه‌های انجام‌شده کدگذاری شدند. سپس، کدهای اولیه از پاسخ‌های مرتبط با شرایط، راهبردها و محدودیت‌های فعلی و آتی معادن استان استخراج شد. و در نهایت، کدهای مشترک و مورد تأکید مصاحبه‌شوندگان به‌عنوان کدهای نهایی مشخص گردیدند.

کدگذاری محوری: پژوهشگر با طرح سؤالاتی راجع به مقوله که عموماً مشخص‌کننده نوعی رابطه با داده‌های رجوع کرده، است، به بررسی حوادث و وقایعی می‌پردازد که مؤید یا ردکننده سؤالات است. در این مرحله، ۳۲۱ کد مستخرج نهایی در قالب ۱۵۱ مفهوم و ۱۸ مقوله دسته‌بندی شده است. جداول ۱ الی ۶، مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با الگوی اصلی را نشان می‌دهد. در این الگو، شرایط علی اشاره به حوادث و وقایعی دارد که منجر به وقوع یا توسعه پدیده اصلی؛ یعنی، تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در سطح استان، می‌شود. طبق جدول ۱، این شرایط علی به دو مقوله فرعی فرامنطقه‌ای و منطقه‌ای قابل دسته‌بندی می‌باشند:

- (۱) **علل فرامنطقه‌ای؛** محرک‌هایی که در سطح بین‌المللی و ملی می‌توانند منجر به تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در حوزه معادن استان شوند
- (۲) **علل منطقه‌ای؛** محرک‌هایی که سطح خود استان سیستان و بلوچستان می‌توانند منجر به وقوع یا توسعه پدیده شوند.

^۱-Strauss & Corbin

جدول ۱. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با شرایط علی

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
بروز بحران مالی در بازارهای کشورهای اروپایی	علل فرامنطقه‌ای	شرایط علی
رشد میان‌مدت و بلندمدت تقاضای محصولات واسطه‌ای در منطقه		
وجود بنگاه‌های بزرگ با توان بالقوه فعالیت در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی		
ابلاغ قانون سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی		
اعمال قانون بیشترین استفاده از توان سازندگان داخلی		
بستر بالقوه زمین‌شناسی		
تقویت بخش غیردولتی اکتشاف مواد معدنی		
ایجاد صندوق بیمه سرمایه‌گذاری فعالیت‌های معدنی		
ایجاد بسته‌های جامع پیشنهادی برای فعالان بخش معدن		
رفع موانع و اجرای سریع سیاست‌های اصل ۴۴		
جلوگیری از تعارض مخرب شرکت‌های دولتی با بخش خصوصی	علل منطقه‌ای	شرایط علی
ظرفیت‌های رشد در حلقه‌های پایین دستی صنایع در استان		
وجود سازمان‌ها و انجمن‌های تخصصی بخش معدن		
وجود توانمندی‌های بالقوه استانی در گسترش فناوری‌های معدنی		
وجود اطلاعات پایه زمین‌شناسی، ژئوشیمیایی و ظرفیت‌های کانی‌زایی در استان		
ایجاد آزمایشگاه‌های علوم زمین و تجهیزات برای فعالیت‌های زمین‌شناسی استان		
ایجاد یک سامانه کاداستر معدنی در سطح استان		
وجود نیروهای متخصص دانشگاهی بومی		
وجود نیروی کار بومی با انگیزه		
ترویج فرهنگ ملی‌گرایی (مقابله با پدیده فرار مغزها)		

پدیده به معنای ایده، رویداد و واقعه اصلی است که مجموعه‌ای از کنش‌ها به آن مربوط است. طبق جدول ۲، پدیده اصلی هم به دو مقوله فرعی قابل تفکیک است:

- ۱) فرصت‌های کارآفرینی موجود؛ فرصت‌هایی که هم‌اکنون در سطح استان موجود و قابل بهره‌برداری می‌باشند.
- ۲) فرصت‌های کارآفرینی بالقوه؛ فرصت‌هایی که با توجه به ظرفیت‌های موجود در سطح استان قابل بهره‌برداری خواهند بود.

جدول ۲. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با پدیده اصلی

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
تمرکز روی مواد معدنی که نیاز به سرمایه‌گذاری زیرساختی کم‌تری دارد.	فرصت‌های کارآفرینی موجود	(پدیده اصلی یا مقوله محوری)
تمرکز روی مواد معدنی که زنجیره ارزش افزوده طولانی‌تر و کاربرد گسترده‌تری دارد.		
وارد نمودن مواد معدنی خام، کم عیار و باطله‌های مفید معدنی به فرآیند صنعتی شدن		
ایجاد واحدهای فرآوری و تبدیل مواد معدنی به مواد واسطه و مصرفی		
ورود بخش خصوصی به حوزه تأمین زیرساخت‌های فعالیت‌های معدنی		
حرکت به سمت صادرات محصولات معدنی با ارزش افزوده بالاتر	فرصت‌های کارآفرینی بالقوه	
تولید و عرضه فرآورده‌های معدنی به بازارهای بین‌المللی		
شناسایی فرصت‌های سرمایه‌گذاری معدنی در خارج از کشور		
صدور خدمات فنی و مهندسی معدن‌کاری به خارج از کشور		

همچنین، زمینه بیانگر مجموعه خاصی از ویژگی‌های مربوط به پدیده است که به شکل عمومی به مکان رویدادها و وقایع مربوطه اشاره دارد. طبق جدول ۳، بستر یا زمینه موجود در حوزه معادن استان به دو مقوله فرعی قابل تفکیک است:

- (۱) **محیط عمومی (طبیعی)**؛ مجموعه‌ای از ویژگی‌های طبیعی (خدادادی) در محیط استان که بدون دخالت عامل انسانی ایجاد گردیده است، و علاوه بر حوزه معادن، در سایر حوزه‌ها نیز می‌تواند بسترساز تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی باشد.
- (۲) **محیط وظیفه‌ای (عملیاتی)**؛ مجموعه‌ای از ویژگی‌های موجود در محیط استان که توسط عامل انسانی ایجاد گردیده است، و تنها حوزه معادن می‌تواند بسترساز تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی باشد.

جدول ۳. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با بستر یا زمینه

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
قرارگرفتن استان بر روی کمربند فلزی و معدنی جهان	محیط عمومی (طبیعی)	بستر (زمینه)
تنوع گسترده مواد معدنی در استان (رنگین کمان معادن کشور)		
ذخایر عظیم مواد معدنی (وجود حدود ۱/۱ میلیارد تن ذخایر قطعی)		
داشتن معادن فعال و شناخته‌شده در سطح کشور		
وجود جاذبه‌های زمین‌شناسی و گردشگری زمین‌شناسی در سطح استان		
امکان دسترسی به منابع انرژی فراوان در استان		
موقعیت جغرافیایی مناسب استان و امکان دسترسی به بازارهای منطقه		
نزدیکی استان به آب‌های آزاد	محیط وظیفه‌ای (عملیاتی)	
وجود ارتباطات گسترده و تفاهم‌نامه‌ها با بسیاری از کشورها در زمینه فعالیت‌های معدنی		
نیاز بسیاری از کشورهای در حال توسعه منطقه به دانش زمین‌شناسی و اکتشاف		
وجود نیروی انسانی دانش‌آموخته، کاردان و نسبتاً ارزان در کشور		
وجود پایگاه داده‌های علوم زمین برای اطلاع‌رسانی به سرمایه‌گذاران		
اصلاح قانون معادن و تدوین و ابلاغ آئین‌نامه اجرایی آن		
ظرفیت توسعه فناوری		

شرایط میانجی، به شرایط عامی همچون زمان، فضا و فرهنگ اشاره دارد که به عنوان تسهیل‌گر یا محدودکننده راهبردها عمل می‌کنند. طبق جدول ۴، شرایط مداخله‌گر در حوزه معادن استان به پنج مقوله فرعی قابل تفکیک است: (۱) شرایط سیاسی و فن‌آورانه، (۲) شرایط اقتصادی، (۳) شرایط زیرساختی و جغرافیایی، (۴) شرایط قوانین و مقررات، (۵) شرایط مدیریتی و اجرایی.

جدول ۴. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با شرایط میانجی (دخیل)

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
بالا بودن ریسک تجاری در منطقه خاورمیانه	سیاسی و فن‌آورانه	شرایط میانجی (دخیل)
روند فزاینده در افزایش تنش‌های نظامی		
تحریم‌ها و تنش‌های سیاسی بین‌المللی		
دشواری دسترسی به بازارهای جهانی		
روند روبه‌گسترش ادغام شرکت‌های متوسط و بزرگ معدنی در سطح جهان		
وجود بازارهای داخلی تقریباً انحصاری برای خرید محصولات معدنی		
عدم امکان دسترسی به تجهیزات آزمایشگاهی		
نبود امکانات و فناوری‌های پیشرفته		

ادامهٔ جدول ۴. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با شرایط میانجی (دخیل)

مفاهیم	مقولهٔ فرعی	مقولهٔ اصلی
تأثیر منفی سیاست‌های تثبیت نرخ دلار	اقتصادی	شرایط میانجی (دخیل)
نوسانات شدید در قیمت مواد خام		
بحران مالی دنیای صنعتی و آثار زنجیره‌ای آن بر تقاضای جهانی		
افزایش قیمت حامل‌های انرژی		
نامناسب بودن محیط کسب و کار		
دیربازده بودن طرح‌های معدنی به ویژه معادن بزرگ		
کمبود سرمایه بانک تخصصی صنعت و معدن		
کمبود زیرساخت‌های مورد نیاز گسترش بخش معدن و صنایع مربوطه	زیرساختی و جغرافیایی	
کمبود اطلاعات ژئوفیزیک هوایی، فراطیفی هوایی و زیرسطحی		
عدم کفایت مطالعات انجام‌شده در خصوص میزان ارزش افزوده ناشی از فرآوری مواد معدنی		
کوچک بودن مقیاس صنایع معدنی استان در مقایسه با واحدهای مشابه جهانی		
توسعه نیافتن متوازن صنایع پایین دستی معدنی		
شرایط آب‌وهوایی نامناسب در سطح استان		
محدودیت منابع آبی کشور	قوانین و مقررات	
ادغام‌های وزارتخانه‌ها		
اعمال محدودیت‌های یک‌جانبه سازمان‌های دولتی بر بخش معدن		
بی‌توجهی به قوانین مالکیت معنوی		
ناسازگاری مقررات ناظر بر تعریف مصادیق مناطق محروم در اجرای اصل ۴۴		
محدودیت‌های ناشی از قوانین کار و تأمین اجتماعی		
غیراستاندارد بودن بانک‌های اطلاعاتی زمین‌شناسی و معدنی		
انحصاری بودن محدوده‌های اکتشافی برای سازمان‌های دولتی		
ضعف قوانین و مقررات فعالیت‌های معدنی	مدیریتی و اجرایی	
تسلط عمده و ریشه‌دار بخش دولتی بر مالکیت و مدیریت بخش معدن		
عدم وجود شرکت‌های مادر تخصصی فعال در صنایع معدنی		
عملکرد ضعیف بانک تخصصی صنعت و معدن در ارائهٔ تسهیلات بانکی		
دخالت‌های بی‌ثبات دولت در قیمت‌گذاری و کنترل قیمت محصولات معدنی		
عدم مطلوبیت محیط کسب‌وکار به خاطر ضعف سازوکارهای تأمین مالی داخلی و خارجی		
بی‌توجهی به روزآمدسازی اطلاعات پایه زمین‌شناسی، ژئوشیمیایی و ظرفیت‌های کانی‌زایی		
عدم کفایت فعالیت‌های انجام‌شده برای شناسایی انواع احتمالی کانی‌زایی در استان		
نیروی متخصص و تجهیزات ناکافی برای فعالیت‌های زمین‌شناسی		
ناکافی بودن توجه به پایش مخاطرات ناشی از زمین‌شناختی		
عدم هماهنگی میان سازمان‌های ذی‌ربط		
عدم مطلوبیت مدیریت تولید مواد معدنی از ذخایر و منابع موجود در استان		

ادامه جدول ۴. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با شرایط میانجی (دخیل)

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
تداخل میان محدوده‌های اکتشافی و بهره‌برداری موجود در استان	مدیریتی و اجرایی	شرایط میانجی (دخیل)
عملیاتی نشدن سامانه جامع کاداستر		
سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی ضعف دولت		
بهره‌وری پایین در بخش معادن		
کمبود تشکیلات صنفی و تخصصی قوی در بخش معادن		
کمبود واحدهای تحقیق و توسعه کارآمد و اثربخش		
پایین بودن سهم نیروی کار متخصص در ترکیب نیروی انسانی واحدهای معدنی		

راهبردها موجود در الگوی پیشنهادی، به مجموعه تدابیری اشاره دارد که برای مدیریت، اداره و یا پاسخ به پدیده تحت بررسی اتخاذ می‌شود. طبق جدول ۵، این راهبردها در بخش قابل توجه هستند:

- (۱) یکپارچه‌سازی دانش و فعالیت‌های معدن‌کاری؛ انسجام و متحدسازی بخش‌های اطلاعاتی و عملیاتی حوزه معادن با یکدیگر است، تا فرآیندهای تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در این حوزه با تعادل و سرعت بیشتری اجرایی شود.
- (۲) خصوصی‌سازی بخش معادن و صنایع معدنی؛ فرآیندی که طی آن وظایف بخش دولتی در هر سطحی از فعالیت-های معدنی به بخش خصوصی انتقال داده می‌شود.
- (۳) متحول‌سازی تحقیق و توسعه در بخش معادن و صنایع معدنی؛ از اصلاح، بهبود و متحول‌سازی فرآیندهای تحقیقات در حوزه معادن با هدف حمایت از نوآوری، به طوری که فعالیت‌های تحقیق و توسعه در این حوزه، فرصت‌های کسب‌وکاری جدیدی را خلق کرده و یا کسب‌وکارهای فعلی را متحول سازد.

جدول ۵. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با راهبردها و اقدامات

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
ایجاد مقررات معدن‌کاری سازگار با استانداردهای بین‌المللی	یکپارچه‌سازی دانش و فعالیت‌های معدن‌کاری	راهبردها (کنش/کنش متقابل)
انجام اصلاحات در راستای بهبود قوانین و مقررات حق تصدی زمین		
تدوین و اجرای راهبردهای بخش معدن و صنایع معدنی		
عملیاتی‌سازی سامانه کاداستر در استان		
همکاری مشترک سازمان‌های زی‌ربط		
یکپارچه‌سازی فعالیت‌های بخش دولتی		

ادامه جدول ۵. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با راهبردها و اقدامات

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
تدوین ضوابط، معیارها و استانداردهای فعالیت‌های معدنی و صنایع معدنی	خصوصی‌سازی بخش معادن و صنایع معدنی	راهبردها (کنش / کنش متقابل)
به‌کارگیری اختیارات واگذاری مشروط در فرآیند خصوصی‌سازی		
حضور نظارتی بخش دولتی در راستای تحقق اصل ۴۴		
تسریع روند خصوصی‌سازی شرکت‌های دولتی		
تسهیل سرمایه‌گذاری خارجی در بخش معادن و صنایع معدنی		
کاهش تعرفه‌ها و وضع معافیت‌های حقوقی واردات ماشین‌آلات معدنی		
ترویج باور به سهم قابل ملاحظه بخش معادن در توسعه پایدار کشور	متحول‌سازی تحقیق و توسعه در بخش معادن و صنایع معدنی	
تشکیل اتاق فکر در راستای بالندگی و متحول‌سازی بخش		
ایجاد موزه‌های معدنی و گردشگری در معادن		
استقرار نظام‌های نوین مدیریتی در واحدهای تحقیق و توسعه بخش معادن		
برگزاری مستمر تورهای معدنی برای متفکران، نخبگان و صاحبان اندیشه		
جلب مشارکت تشکل‌های حرفه‌ای و انجمن‌های تخصصی		
برگزاری دوره‌های آموزشی مورد نیاز کارشناسان و فعالان حوزه معادن		
ایجاد پیوند بین رشته‌های مختلف معدنی و غیرمعدنی		

و در نهایت، پیامدها همان بروندادها یا نتایج کنش‌ها و واکنش‌ها هستند. در جدول ۶، پیامدهای متصور پژوهشگر در چهار بخش قابل دسته‌بندی می‌باشند:

- (۱) **جایگاه‌سازی برای فعالیت‌های معدن‌کاری؛** تدوین طرح و برنامه‌ای با هدف ارتقای شأن و منزلت کسب‌وکارهای معدنی در ذهن افراد در قیاس با سایر کسب‌وکار موجود در جامعه.
- (۲) **ارتقای بهره‌وری فعالیت‌های معدنی؛** رسیدن به حداکثر سودآوری ممکن در فعالیت‌های معدنی با بهره‌گیری و استفاده بهینه از منابع موجود در کسب‌وکارهای معدنی، اعم از نیروی کار، سرمایه، زمین، انرژی، ماشین‌آلات، تجهیزات و اطلاعات.
- (۳) **رقابت‌پذیری در جذب سرمایه‌گذاران؛** استفاده از توانایی‌ها و ظرفیت‌های بالقوه حوزه معادن کشور در جهت ایجاد یک بازار سرمایه‌گذاری جذاب برای سرمایه‌گذاران معدنی داخلی و خارجی می‌باشد، که واسطه کسب مزیت نسبی در حوزه معادن تحقق خواهد یافت.
- (۴) **برندسازی در حوزه معادن؛** ایجاد یک ذهنیت متمایز در بازارهای معدنی نسبت به فعالیت‌ها و محصولات معدنی می‌باشد، که این ذهنیت متمایز در نهایت بتواند منجر به خلق ارزش برای فعالان حوزه معادن استان و کشور گردد.

جدول ۶. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با پیامدها یا نتایج

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
ترویج فرهنگ و باور عموم به ارزشمندی فعالیت‌های معدنی	جایگاه‌سازی برای معدن - کاری	پیامدها (نتیجه و حاصل کنش/کنش متقابل)
متناسب‌سازی سیستم آموزشی کشور با نیازهای بخش معادن		
اصلاح سرفصل دروس دانشگاهی در حوزه معادن		
تدوین ضوابط، معیارها و استانداردهای فعالیت‌های معدنی		
تقویت و اعتباردهی به بانک‌های توسعه‌ای کشور		
توسعه صنایع پایین دستی مواد معدنی در استان		
تشکیل بنگاه‌های تخصصی در زمینه تجهیزات و ماشین‌آلات	ارتقای بهره - وری فعالیت - های معدنی	
برنامه‌ریزی احیای معادن کشف‌شده و راکد		
به‌روزرسانی اطلاعات پایه در حوزه معادن		
تهیه دایره‌المعارفی از نشانه‌های معدنی کشور		
اجرای برنامه‌های حمایتی به منظور آسان‌سازی فرآیند انتقال فناوری‌های نوین		
دستیابی به دانش فنی روز در بهره‌برداری، تولید و فرآوری مواد معدنی		
توسعه سیاست‌های ترجیحی پردازش بیشتر محصولات خام و فرآوری‌نشده		
بهینه‌سازی فن‌آوری استخراج و افزایش ظرفیت استخراج		
جلوگیری نمودن از تباهی ذخایر معدنی		
تعیین استانداردهای اجباری به منظور ارتقای کیفیت مواد معدنی		
توسعه واحدهای فرآوری معدنی مرتبط با ذخایر کم‌عیار و باطله‌ها		
بازیافت مواد معدنی		
ایجاد و توسعه مراکز فرآوری پیشرفته	رقابت پذیری در جذب سرمایه گذاران	
متقاعدسازی بخش دولتی به توسعه زیرساخت‌های معدنی		
برگرداندن کل درآمدهای حاصل از حقوق دولتی به وزارت صنعت، معدن و تجارت		
توسعه و تکمیل پایگاه داده‌های علوم زمین در سطح استاندارد جهانی		
به‌روزرسانی و تجمیع اطلاعات پایه زمین‌شناسی و اکتشافی بخش‌های مختلف		
تکمیل و توسعه نقشه‌های ظرفیت بالقوه مواد معدنی مختلف		
افزایش سرمایه‌گذاری در بخش اکتشافات به میزان حداقل ۲۰٪ سالانه		
سرمایه‌گذاری در بخش اکتشافات متناسب با سطح مصرف داخلی منابع معدنی		
حمایت از واحدهای معدنی در جهت تأمین زیرساخت‌های اختصاصی		
تبدیل گواهی کشف و پروانه‌های بهره‌برداری به اوراق بهادار قابل مبادله		
حمایت از معدن‌کاری با مقیاس کوچک در مناطق محروم		
حمایت از صادرات سنگ تزئینی و نمای فرآوری شده		
ایجاد شرایط و ضوابط باثبات و قابل پیش‌بینی در خصوص حقوق دولتی معادن		

ادامهٔ جدول ۶. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با پیامدها یا نتایج

مفاهیم	مقولهٔ فرعی	مقولهٔ اصلی
استفاده فنون بازاریابی جهت معرفی برندهای معدنی در سطح بین‌المللی	برندسازی در حوزه معادن	پیامدها (حاصل کنش/کنش متقابل)
هدایت زنجیره ارزش افزوده معدن و صنایع معدنی به سوی صنایع مصرفی		
اجرای برنامه‌های آموزشی توسط کارشناسان بین‌المللی		
اجرای برنامه آموزشی در سطح معدن کاران کوچک مقیاس		
اجرای برنامه‌های توسعه صنایع پشتیبان بخش معادن		
برنامه‌ریزی برای شناخت و انتقال فن‌آوری‌های نوین معدنی		
حمایت از فعالان و تولیدات داخلی ماشین‌آلات و تجهیزات معدنی		
برنامه‌ریزی به منظور ایجاد فرآورده‌های معدنی با فناوری بالا		
ایجاد صندوق ویژه حمایت از فعالان صنایع مرتبط با معدن		

کدگذاری انتخابی: در مرحلهٔ آخر، مقولهٔ اصلی به شکلی نظام‌مند به سایر مقوله‌ها ارتباط داده می‌شود و مقوله‌هایی که نیاز به پالایش و توسعهٔ بیشتری داشته، مورد بازنگری قرار می‌گیرند. البته، مراحل کدگذاری در حالتی رفت و برگشتی انجام می‌پذیرند. لذا، تمامی مراحل مذکور کاملاً مجزا از یکدیگر نمی‌باشند و از طریق یک فرآیند تعاملی بین کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام می‌شود. نتایج تحلیل داده‌های پژوهش در این مرحله، منجر به یک الگوی نظری گردید، که دربرگیرندهٔ شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و اقدامات و پیامدها است. در نمودار ۱، الگوی نظری تشخیص و توسعهٔ فرصت‌های کارآفرینی در حوزهٔ معادن استان سیستان و بلوچستان قابل مشاهده است.

۲. طراحی جواهرات با سنگ‌های قیمتی

ساخت جواهرات هنری سابقه‌ای به گستردگی تاریخ دارد. در زمان‌های گذشته سنگ‌های قیمتی علاوه بر ارزش مادی که داشته جنبه سحر و جادو داشتن و برای طلسم صاحبان جواهر استفاده می‌شود که براین باور بودن که داشتن این طلسم می‌تواند شیاطین، امراض و حوادث ناخوشایند را از خود دور کنند و عقیده داشتن فرشتگان از آن‌ها حمایت می‌کند و برای آن‌ها سلامتی و خوشبختی به ارمغان می‌آورند. و بعضی مواقع هم جنبهٔ پزشکی برای سنگ‌ها در نظر می‌گرفتند که سنگ‌های قیمتی را پودر می‌کردند و به کسی که بیماری لاعلاج داشت می‌دادند که شفا پیدا کند.

جواهرسازی از اوایل هزارهٔ اول با کارهای برنز در لرستان، زرگران مارلیک، زیویه، حسن‌لو و کلاردشت شروع شده که در این جواهرات گاهی از سنگ‌های قیمتی و نیمه‌قیمتی استفاده می‌کردند که در دورهٔ ماد و هخامنشی به اوج خود رسید و می‌توان دوره‌های ۴ تا ۷ پیش از میلاد را دورهٔ عصر زرین هنر زرگری جهان باستان به‌شمار آورد، که در این عصر انگشتی با سنگی قیمتی وجود دارد که نشان‌گر آن است که مردم آن دورهٔ علاقه به داشتن جواهر همراه

سنگ‌های قیمتی داشته‌اند. در دوره‌های سلوکی و پارت هنر جواهرسازی با تغییراتی روبه‌رو شد که این تغییرات نه تنها در شکل و فرم بلکه در جنس و کیفیت کارها هم به‌وجود آمد در این دوره تمایل زیادی به ساخت جواهرات زرین نداشتن و به ساخت اشیای سیمین می‌پرداختند که این روند در دوره ساسانی ادامه پیدا کرد ولی با آغاز دوره اسلامی هنر زرگری و جواهرسازی در ایران از نظر شکل و محتوا به کلی تغییر کرد. ایران با قبول کردن دین اسلام با چشم‌اندازهای جدیدی آشنا شد که با گذشته تفاوت بسیار زیادی داشت. به‌طور مثال قبل از اسلام هنرمندان جواهرساز از طرح‌های نقوش انسانی، حیوانی و گیاهی که دارای ارزش‌های سمبلیک و نمادین بود استفاده می‌کردند اما در دوره اسلام این نمادها دیگر نقش کم‌تری پیدا کردند و بیشتر به نقوش گیاهی، طرح‌های هندسی و خطوطی که جنبه تزئینی داشت الهام می‌گرفتند و برای ساخت جواهرات از طرح‌های ملیله و مشبک و از سنگ‌های قیمتی که در دین اسلام به آن‌ها تأکید کرده بود استفاده می‌کردند.

استان سیستان و بلوچستان با داشتن منابع متعدد یکی از کانون‌های برخوردار از پتانسیل توسعه بهره‌برداری از سنگ‌های قیمتی برای طراحی جواهرات است. ذخایر قطعی سنگ‌های تزئینی و نما شامل گرانیت، مرمر، تراورتن و مرمریت یافت شده این استان ۲۳۶ میلیون و ۶۴۹ هزار تن است.

نتیجه‌گیری

صنعت فرآوری سنگ‌های قیمتی و نیمه‌قیمتی دومین صنعت پردرآمد دنیا به‌شمار می‌آید. اما ایران تنها سهمی چند صدم درصدی از این بازار دارد. برای رسیدن به قدرت اول اقتصاد معدنی در منطقه باید نگاه سنتی به بخش معدن و صنایع معدنی تغییر کند. مواد معدنی مکشوفه در استان شامل کرومیت، مس، منگنز، آهن، طلا و غیره، سیستان و بلوچستان را به رنگین‌کمان معادن کشور تبدیل کرده است. مشارکت شرکت‌های بزرگ معدنی و مشارکت نیروهای بومی و اعطای تسهیلات از جمله راهبردهای بهره‌برداری فرصت‌های کارآفرینی در حوزه معادن و سنگ‌های قیمتی می‌باشند. با توجه به موقعیت ممتاز استان سیستان و بلوچستان از نظر توان معدنی، به‌خصوص درباره عناصر پایه و طال و نقش برجسته بخش معدن در تولید ناخالص ملی و ایجاد اشتغال، برنامه‌ریزی برای شناسایی، اکتشاف، فراوری و بهره‌برداری مواد معدنی در استان و استفاده بهینه از آن‌ها در صنایع مربوط، اولویت محسوسی داشته و در این راستا بررسی‌های اکتشافی یکی از عوامل اصلی توسعه صنعتی و معدنی تلقی می‌شود و در زنجیره اقتصادی کشور نیز نقش تعیین‌کننده و مهمی را برعهده دارد. از این‌رو برای تدوین یک برنامه مدون و منسجم که تأمین‌کننده و برطرف‌کننده کاستی‌های موجود باشد، باید با استفاده از تکنولوژی‌های روز اکتشافی، از تجربه کشورهایی که در این امر از رشد چشمگیر برخوردار بوده و در اکتشاف و بهره‌برداری از مواد معدنی و نیز جذب سرمایه‌های خارجی در بخش معدن موفق بوده‌اند نیز استفاده کرد. الگوی پیشنهادی در این پژوهش، با رویکردی فرآیندی و چندبُعدی به تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در سطح کسب‌وکارهای معدنی استان سیستان و بلوچستان پرداخته است. طبق این مدل فرآیند تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی معلول مجموعه‌ای از شرایط منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای است. همچنین،

این مدل علاوه بر شرایط علی، مجموعه‌ای از راهبردها، اقدامات و پیامدهایی را مشخص نموده، که می‌توانند در تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در حوزه معادن و همچنین، توسعه فرصت‌های کارآفرینی شناسایی شده مؤثر باشند. و در نهایت، مدل در برگیرنده شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر نیز می‌باشد. این شرایط می‌توانند هم فرآیند تشخیص و هم فرآیند توسعه فرصت‌های کارآفرینی در معادن استان سیستان و بلوچستان را تسهیل نموده و یا با محدودیت‌ها و مشکلاتی مواجه نمایند. در نتیجه، مدل پیشنهادی پژوهش، با رویکردی جامع و فرآیندگر در سطح کسب‌وکارهای معدنی به بررسی دقیق و کاملی از فرآیند تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در سطح معادن استان سیستان و بلوچستان پرداخته است. مقایسه مدل تدوینی با مدل‌های قبلی در خصوص تشخیص و توسعه کارآفرینی مؤید آنست که این مدل با یک رویکرد فرآیندی در سطح کسب‌وکارهای معدنی توسعه یافته است. در حالی که اکثریت مدل‌های قبل در سطح فردی به شناسایی خصایص و ویژگی‌هایی پرداخته‌اند که برای تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در حوزه‌های مختلف از جمله کشاورزی، مؤثر خواهند بود. یعنی، یک فرد کارآفرین در صورتی قادر به تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در حوزه مورد مطالعه خواهد داشت، که دارای یکسری ویژگی‌های نگرشی و رفتاری باشند. فعالان و مسئولان حوزه معادن استان سیستان و بلوچستان بایستی با توجه به شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر در حوزه معادن استان، در جهت تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی گام‌های مؤثری بردارند، که در این خصوص راهبردهایی همچون، یکپارچه‌سازی دانش و فعالیت‌های معدنی، خصوصی‌سازی بخش معادن و متحول‌سازی تحقیق و توسعه در بخش معادن می‌توانند مثمر‌تر واقع شوند. در پایان، به پژوهشگران آتی توصیه می‌شود تا در جهت میزان تعمیم‌پذیری یافته‌های این پژوهش به سایر استان‌ها کشور به پژوهش بپردازند.

منابع و مآخذ:

کتابها

احمدپورداریانی، محمود؛ کریمی، آصف. (۱۳۹۷). کارآفرینی سازمانی: از نظریه تا عمل. چاپ سوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

مقالات

اکبری زبید، راضیه. (۱۳۹۷). «شناسایی فرصت‌های جدید کارآفرینی (سرمایه‌گذاری) در معادن استان خراسان رضوی». سومین کنفرانس بین‌الملل مدیریت، حسابداری و حسابرسی پویا.

بهرامن، محمدرضا. (۱۳۹۵). چگونه معادن ایران را دانش بنیان کنیم؟ برگرفته از وبسایت؛ مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت. <http://www.cpdii.ir/news/2193/>

خوش‌مرام، مژگان؛ و همکاران. (۱۳۹۶). «طراحی و تبیین الگویی برای تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی استان کرمانشاه: کاربرد نرم‌افزار NVivo». فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره ۸، شماره ۳.

دیانتی، مژگان؛ کریمی، آصف؛ اکبری، مرتضی. (۱۳۹۷). «تأثیر خودکارآمدی کارآفرینانه بر تشخیص فرصت‌ها: با ملاحظه نقش اشتیاق کارآفرینانه شرکت‌های دانش بنیان مستقر در پارک‌های علم و فناوری شهر تهران». فصلنامه توسعه کارآفرینی، دوره ۱۱، شماره ۱، ۶۱-۸۱.

شاکری‌فر، پرشان. (۱۳۹۵). «محبوبیت روزافزون بازسازی و توسعه پایدار در معادن». فصلنامه بلور (نشریه علمی و تخصصی مهندسی معدن)، شماره ۳۵، ۳۱-۲۹.

عبدی‌جمایران، علی؛ حسینی، الهه؛ مقدم، عاطفه؛ محمدامین، قاسم‌لو. (۱۳۹۶). «عوامل فردی مؤثر بر تشخیص فرصت‌های کارآفرینانه». نشریه شبانک، دوره ۳، شماره ۲، ۱۰۵-۱۱۵.

قاسمیان، عاطفه. (۱۳۹۴). «نکات مهم در رابطه با اهمیت بخش صنعت/معدن در رشد اقتصادی کشورها». برگرفته از وبسایت؛ اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران.

<http://tccim.ir/images/Docs/EcoReportV5.pdf>

قلی‌پور، رحمت‌ا...؛ آقاجانی، حسنعلی و کرامتی کریمی، محمدعلی. (۱۳۸۸). «بررسی عوامل مؤثر بر تشخیص فرصت‌های کارآفرینانه در حوزه فناوری اطلاعات». نشریه توسعه کارآفرینی دانشگاه تهران، شماره ۳، ص ۱۵۸-۱۲۳.

کاظمی، مهدی؛ و همکاران. (۱۳۹۶). «طراحی مدلی برای شناسایی فرصت‌های کارآفرینی در مناطق بندری». دو ماهنامه مطالعات کاربردی در علوم مدیریت و توسعه، شماره ۴ (پیاپی ۶)، ۱-۱۹.

کریم‌زاده، حسین؛ نیکجو، محمدرضا؛ صدرموسوی، میرستار و کوهستانی، حسین. (۱۳۹۳). «شناسایی عوامل مؤثر در ایجاد فرصت‌های کارآفرینی در بخش گردشگری نواحی روستایی با استفاده از مدل معادلات ساختاری». *مجله علمی-پژوهشی، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*، پیاپی ۲۵، شماره ۲، ص ۲۶۹-۲۹۰.

مرادزاده، عبدالباست. (۱۳۹۱). «بررسی تحلیلی و اولویت‌بندی عمده‌ترین موانع و چالش‌های مدیریت کسب و کار در استان سیستان و بلوچستان (مطالعه موردی: بخش معدن)». کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان، دانشگاه مازندران.

نژادسالاری، عفت. (۱۳۹۵). «شناسایی و اولویت‌بندی فرصت‌های کارآفرینانه در حوزه معدن استان کرمان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت کارآفرینی. دانشگاه سیستان و بلوچستان.

منابع لاتین

Alvarez, S. A., & Barney, J. B. ۲۰۱۰. Entrepreneurship and Epistemology: The Philosophical Underpinnings of the Study of Entrepreneurial Opportunities. *The Academy of Management Annals*, ۴(۱), ۵۵۷-۵۸۳.

Ardichvili, A., Cardozo, R., and Ray, S. ۲۰۰۳. A theory of entrepreneurial opportunity identification and development. *Journal of Business Venturing*, ۱۸(۱), ۱۰۵-۱۲۳.

Baron, R., and Ensley, M, D. ۲۰۰۶. Opportunity recognition as the detection of meaningful patterns: Evidence from comparisons of novice and experienced entrepreneurs. *Management Science*, ۵۲(۹):۱۳۳۱-۱۳۴۴.

Bhagavatula, S., Elfring, T., Van Tilburg, A., & Van De Bunt, G. G. ۲۰۱۰. How social and human capital influence opportunity recognition and resource mobilization in India's handloom industry. *Journal of Business Venturing*, ۲۵(۳), ۲۴۵-۲۶۰.

Faggio, G., and Silva, O. ۲۰۱۴. Self-employment and entrepreneurship in urban and rural labour markets. *Journal of Urban Economics*, ۸۴: ۱۵۱-۱۶۳.

Goss, D., and Sadler-Smith, E. ۲۰۱۸. Opportunity creation: Entrepreneurial agency, interaction, and affect. *Strategic Entrepreneurship Journal*, ۱۲ (۲): ۲۱۹-۲۳۹.

Hayton, J., Chandler, G.N., and Detienne, D.R. ۲۰۱۱. Entrepreneurial opportunity identification and new firm development processes: a comparison of family and non-family new ventures. *Entrepreneurship and Innovation Management*, ۱۳(۱): ۱۲-۳۱.

Jawahar, D.P., and Nigama, K. ۲۰۱۱. The influence of social capital on entrepreneurial opportunity recognition behavior. *Journal of Economics and Management*, ۵ (۱): ۳۵۱-۳۶۸.

- Lim, W. L. & Xavier, S. R. ۲۰۱۵. Opportunity Recognition Framework: Exploring the Technology Entrepreneurs." *American Journal of Economics*, ۵(۲): ۱۰۵-۱۱۱.
- McMullen, J.S., Plummer, L.A., and Acs, Z.J. ۲۰۰۷. What is an Entrepreneurial Opportunity? *Small Business Economics*, ۲۸: ۲۷۳-۲۸۳.
- Neill, S., Metcalf, E. L., & York, L. J. ۲۰۱۷. Distinguishing entrepreneurial approaches to opportunity perception. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, ۲۳(۲): ۲۹۶-۳۱۶.
- Ozaee, A; Mokhtari, M., ۲۰۱۷. Identify and Prioritize the Factors affecting the Process of Opportunity Recognition in the Field of Information Technology Banking Industry. *International Journal of Information, Security and Systems Management*, ۶(۱): ۶۲۳-۶۳۰.
- Schlett, W. ۲۰۱۲. The Growing Popularity of Sustainable Mine Reclamation. *Engineering and Mining Journal*, ۲۱۳(۸), ۱۰۴-۱۱۴.
- Shane, S. ۲۰۰۰. Prior knowledge and the discovery of entrepreneurial opportunities. *Organization Science*, ۱۱(۴): ۴۴۸-۴۶
- Tang, J. ۲۰۱۰. How entrepreneurs discover opportunities in China: An institutional view. *Asia Pacific Journal of Management*, ۲۷(۳), ۴۶۱-۴۷۹.
- Wang, Y., Ellinger, A.D., and JimWu, Y. ۲۰۱۳. Entrepreneurial opportunity recognition: an empirical study of R&D personnel. *Management Decision*, ۵۱ (۲): ۲۴۸-۲۶۶.